

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN

SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN

(10:de årg.)

Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnornas Centralstyrelse.

Stockholm 1915, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

<p>Nr 3 Mars</p>	<p><i>Prenumerationspris:</i> 1: 20 pr helt år, 60 öre pr halvt och 30 öre pr fjärdedels år. Lösnummer 10 öre.</p>	<p>Ansvarig utgivare: ANNA LINDHAGEN. Vik. redaktör: JULIA STRÖM-OLSSON.</p>	<p>Morgonbris' expedition: SIGNE SVENSSON, Allm. Tel. 244 36, Upplandsgatan 85, 4 tr., Stockholm. Annonser å sista sidorna pris 15 öre pr mm.</p>	<p>1915</p>
----------------------	--	--	---	-------------

Brev från en fransk soldat.

29 dec. 1914.

På botten av en skyttegrav, vid fronten, erhöll jag "La Francaise" för den 19 dec. Jag hade länge med otålighet väntat få nyheter från mina feministiska vänner, och att få erfara något om deras nuvarande arbete. Eder sympati är för oss dyrbar, särskilt för oss som arbetat för fredens stora sak. — Men freden kan endast uppnås genom att krossa och tillintetgöra de militaristiska idealen.

Efter kriget vilja alla av oss, som överleva, taga upp det nödvändiga arbetet för fredens bevarande. Och jag är förvissad om, att en upprepning av dessa förskräckliga händelser skall kunna förhindras.

När kvinnorna i alla länder förstå sitt sociala inflytande och dess uppgift, behöva vi ej längre frukta övergrepp från den ena nationen på den andra.

Framtiden klarnar. Om jag i morgon, av ett oundvikligt öde, blir försatt ur livet, skall jag lämna det med tron på att mödrarna och hustrurna i alla länder förstå sin uppgift.

Detta hopp försöker jag inpränta i mina kamrater när vi tala om kvinnorna, som lämnats hemma och vilka få lida mera än vi av dessa olyckor.

Efter detta skall den internationella solidariteten förstås bättre, särskilt bland kvinnorna. Den skall bli hörnstenen för det blivande samhället.

Anatole Georgin.

(Intaget i "La Francaise" 16 jan. och "Jus Suffragii".)

Endast ett av de oräkneliga offren för kriget: det organiserade vanvettet.

Motion om understöd till änkor utan fattig- vårdsverkan.

För första gången väckt i svenska riksdagen.

Motionen är väckt av socialdemokrater på soc.-dem. kvinnokongressens initiativ och efter den i förra numret meddelade skrivelsen från centralstyrelsen.

Motionen upptager även den förut av socialdemokrater i riksdagen framförda frågan om understöd till ogifta mödrar, fränskilda och övergivna hustrur, för vilket även kvinnokongressen uttalade sig.

Motionen är i 2:a kammaren under-tecknad av Bernh. Eriksson, Värner Rydén Nils Persson, Viktor Larsson, F. W. Thorsson, Sven Linders, Rickard Sandler, E. Palmstierna, Sven Persson, I 1:a kammaren av Helge Bäckström, Olov Olsson, A. C. Lindblad.

(Undertecknare av motion omfattande en del av denna väcktes förut i riksdagen av hrr Berglund och Lindhagen.)

Motionens inledning är följande:

Under forna tider fick den enskilda barmhärtigheten vara nog för att hjälpa de fattiga och nödlidande. I våra dagar har man rätt kräva, att samhället, så långt det är görligt och på ett effektivt sätt, skall åtaga sig denna uppgift. I vårt land råder dock ännu i dessa avseenden högst otillfredsställande förhållanden. Vår fattigvårdslagstiftning är i högsta grad föräldrad och inhuman. Särskilt åldringarna och barnen sakna ett effektivt stöd från samhällets sida.

Många tusen små barn i vårt land svälta och lida nöd, därför att de äro faderlösa eller för att deras fäder försumma sin försörjningsplikt. Tusentals fattiga familjeförsörjare dö årligen, efterlämna hustru och minderåriga barn. Den rena nöden kan måhända under mannens levnad endast med yttersta ansträngning hållas borta från hemmet, vid hans död väntas barnen av svält och umbäranden av alla slag. Visserligen kan något fattigunderstöd erhållas, men detta är i regel alldeles otillräckligt ens för den allra nödortftigaste försörjning. Även om änkan har flera små barn och svaga krafter, måste hon därför, såvitt arbete kan uppbringas, söka sådant för att kunna livnära sig och barnen. Blir änkan sjuk eller kan hon icke genom eget arbete bidra till sin och barnens försörjning, kommer hon på fattiggården, hemmet upprives och barnen skiljas från modern för att utackorderas i andra hem, eller ock tagas de till fattiggården för att där växa upp i en omgivning, som i regel icke är ägnad att dana goda och nytiga samhällsmedlemmar. Det måste vara en uppenbar samhällsplikt att på ett värdigare sätt taga vård om dessa samhällets svaga medlemmar, men bortsett härifrån är detta synnerligen betydelsefullt ur samhäll-

lets egen synpunkt. Dessa små skola en dag bilda nya hem, deltaga i avgörande av landets öden, bliva en del av det släkte, som skall taga arvet efter oss, då vår gärning är slutad. Hur detta nya släkte fostras och danas är en samhällsfråga av allra största betydelse.

Vad som här behöves är icke ett rikligare fattigunderstöd. Dessa fattiga, ensamma kvinnor ha rätt att kräva bistånd av samhället, utan att detta skall betraktas som fattighjälp. Och detta understöd måste vara så pass rikligt, att det kan bereda de oförsörjda barnen tillräckligt uppehälle samt giva modern möjlighet att lämna dem vård och uppfostran.

Vad här sagts om behovet av ett kraftigare ingripande från samhället till hjälp och skydd för de faderlösa fattiga barnen har sin tillämpning även på de barn, som äro födda utom äktenskapet eller vars fäder övergivit moder och barn.

De ogifta barnafödernas ställning är i vårt land synnerligen otillfredsställande och lagstiftningen är partisk till männens fördel. Den gamla uppfattningen, att varje kvinna, som föder barn utom äktenskapet, har fört ett lösaktigt leverne, sätter ännu sin prägel på lagstiftningen. Även de, som hysa denna uppfattning, måste dock medgiva, att det är ett vitalt samhällsintresse att barnets fader fullgör sina fadersplikter. Ett vanligt förhållande är dock, att mannen, även då alla sannolikhetsskäl tala för att han och ingen annan är barnets fader, inför rätta nekar och måhända även svär sig fri. Även en kvinna, som av mannen i hemlighet fått äktenskapslöfte, har i regel ytterst svårt att förebringa sådan bevisning, att denne förklaras vara hennes barns far och ådömes barnuppfostringsbidrag. Det minsta samhället härvidlag borde göra vore väl, att det genom något av sina organ toge sig an den bedragna kvinnans sak och förde hennes talan. Om nu mannen dömdes att lämna ett ringa barnuppfostringsbidrag, hjälper detta kvinnan i många fall ändå intet. Barnafadern kan ha relativt goda inkomster men har inga utmättningsbara tillgångar eller ock flyttar han ur landet eller till okänd ort inom landet. Kvinnan får ingen hjälp av sitt barns far. Hon får ensam bära både försörjnings- och uppfostringsbördan likaväl som oförstående människors ringaktning.

Detta är en oförlätlig slapphet från samhällets sida. En frisk och arbetsförmans främsta omsorg måste vara att taga vård om sina barn. Har han icke själv medvetande härom, är det samhällets plikt att bi-bring honom en sådan kunskap. De barn, som födas utom äktenskapet, ha det ännu mera bekymmersamt än de verkligt faderlösa barnen. De äro i regel redan vid födelsen föga välkomna, de anses mera som en börda än en gåva. Antingen får fattigvården taga hand om dem redan vid deras spädaste år eller ock komma de till moderns föräldrar eller andra människor. Dessa barn sakna icke endast faders utan oftast även moders omvårdnad. Svält och umbäranden, människors förakt och uppfostran i rännstenen är många av dessa olyckliga barns lott. Kan någon på allvar förundra sig över att många av dem sedan bliva mindre goda samhällsmedlemmar? Motsatsen är nästan mera för-

vånande. De allra flesta kvinnor, vilka föda barn utom äktenskapet, ha ett varmt modershjerta, som intet högre önskar än att få behålla barnet hos sig eller att åtminstone få det utackorderat i ett gott hem. Det är ett verkligt samhällsintresse att medverka till förverkligande av denna naturliga önskan hos dessa mödrar.

Vad samhället främst bör göra är att hjälpa dessa olyckliga kvinnor till rättvisa gentemot barnafadern. Det är i första hand dennes skyldighet att försörja barnet. Det är en trängande angelägenhet att dessa barn tillförsäkras ett sådant underhåll, att det medgiver icke endast försörjning, utan även vård och uppfostran. Detta underhåll bör tillförsäkras dem av det allmänna, men icke som fattigvård utan som lämnat förskott, vilket sedan, såvitt han förmår, skall gäldas av fadern.

Sedan hänvisas till de lagar, som finnas i Danmark, och vilka redan 1913 redogjorts för i Anna Lindhagens broschyr "Om mödrars och barns rätt".

Motionen avslutas med följande ord:

Vi äro fullt medvetna om att ett genomförande av detta förslag kommer att kräva betydande kostnader. Vi hysa dock den bestämda uppfattningen att de medel, som samhället offrar till uppehälle, vård och uppfostran åt de fattiga och faderlösa barnen, endast är en ofrånkomlig gärd av rättvisa och väl använda ur samhällets egen synpunkt. Som redan antytts kunna vi icke framlägga något förslag till lagstiftning i ämnet, utan nödgas hemställa om utredning och förslag till riksdagen.

Motionens kläm är av följande lydelse:

att riksdagen i skrivelse till k. m:t måtte anhålla, att k. m:t måtte utreda, i vilken omfattning och under vilka former understöd, som ej har fattigvårds karaktär, må från det allmänna, eller i vissa fall genom det allmännas medverkan, utgå för att tillförsäkra barn till ensamma mödrar tillfredsställande uppehälle och vård, — samt för riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Om freden äntligen skall bli verklighet, så ligger det till mycket stor del i kvinnornas hand. Den kvinnliga rösträttsrörelsen närmar sig redan sitt mål i åtskilliga länder. De ofantliga massor av manlig arbetskraft, som nu förintas på slagfälten, måste i betydlig utsträckning ersättas med kvinnlig. Och i samma mån som allt större verksamhetsområden öppnas för kvinnorna, vidgas också deras möjligheter till politiskt inflytande. Vi ha all anledning att tro, att de skola använda detta sitt inflytande till att främja fredens sak, att de skola följa de eggande föredömen, som här i Sverge givits dem av kvinnor sådana som Ellen Key och Anna Wicksell. Världsfreden — det är kvinnopolitikens stora världshistoriska uppgift.

(Framtiden.)

I v a n P a u l i.

"För fred och folkförbrödning."

Av Maria Larsen.

(Forts.)

För att kunna bedöma nutidens utrikespolitik vill jag, stödd på prof. Kjelléns i hans Politiska essayer I uppdragna riktlinjer, försöka en orientering. Efter att ha berört Balkan-konflikten och sista fredsslutet såsom otillfredsställande för olika stormaktsintressenter, påpekar han, att Österrike såsom ett instängt land utan större kuststräckor önskade ännu en hamn utom den det ägde, Triest vid Adriatiska havet, nämligen Saloniki vid Ægeiska havet. Ännu ligger dock Serbien och även numera Grekland och hindrar detta. Serbien åter drömmer om ett Storserbien och anser det som en nationell strävan att befria de 7 miljoner serber, som lyda under Österrike-Ungern, medan Serbiens invånarantal utgöres av endast 5 miljoner. Det är ju nu utrett, att det var en samarsvärjning av serbiska officerare, som föranledde mordet på det österrikiska tronföljarparet och med Frans Joseph räknade man ej såsom varande gammal och snart döende. Österrike-Ungern lär vara ett land, sammansatt av så olika nationer och raser att faran ligger nära för det att sönderfalla. På grund därav lär Österrike-Ungern under flera år förberett ett krig och det var kronprinsen som var själen i dessa rustningssträvanden. Man förstår vilken kränkning mördandet av tronföljaren med gemål var för Österrike-Ungern. I svaret å Österrike-Ungerns ultimatum lovar Serbien en undersökning, men kan på samma gång ej blottställa sina högre officerare, som med utmärkelse deltagit i Balkankriget och genom detta förstärkt landets makt.

Bakom Serbien står Ryssland. Balkanstaterna äro att likna vid en troika, ett ryskt trespann, med Ryssland som kusk. Dess syfte är Konstantinopel, österns pärla, både genom sin hamn och sitt ypperliga strategiska läge, infarten till Svarta havet och som så länge det ligger i Turkiets hand hotar Rysslands handel. Detta Rysslands syfte understödes även av folkandan. Vi veta att Sofiamoskén en gång var huvudsätet för den grekisk-katolska kyrkan. Det skulle för det ryska religiösa folket bli ett heligt värv att återerövra den. När bulgarerna stodo utanför Konstantinopels portar sade stormakterna till de små balkanstaterna: Hitintill men icke längre. Nu utgöres det europeiska Turkiet endast av några landsträckor omkring Konstantinopel och Dardanellerna.

Tysklands intressen åter ligga uti att erhålla koncession på Bagdadbanan, vilken huvudsakligen skall gå genom asiatiska Turkiet. Det hade varit meningen att åstadkomma en eko-

Snögrupp av fru T. TORINES.

I Morgonbris marsnummer förra året presenterades fru Torines med en glad grupp kälkåkande ungdomar, utförda i snö.

Fru T., som även i år deltagit i Dagens Nyheter's snöskulpturtävling, har denna gången inspirerats av ett vida allvarigare motiv:

Belgiens olycka. Det är den landsflyktiga belgiska familjen mot bakgrunden av ett ödelagt hem, där den preussiska soldaten och bajonettspetsen skymta bakom ett fönster, sönderkrossat av granater — en dyster tavla i sanning.

nomisk sammanslutning mellan Tyskland, Österrike-Ungern och Turkiet och genom detta skulle Tyskland dels öppna en framgångsrik handel på Indien och Australien, dels bli oberoende av såväl Medelhavet som Suezkanalen. Vi kunna förstå vad detta skulle betyda för Tyskland att kunna på fyra, fem dygn föra ner sina varor och även resenärer från Hamburg—Elbe via Berlin, Wien, Konstantinopel, Bagdad—Eufkrat ut i Persiska viken och därmed öppna en blodig konkurrens med den engelska industrin. Järnvägslinjen är ju redan dragen mellan en del av dessa städer, den felande sträckan går nu genom Turkiet (Mesopotamien). Men genom fredsslutet och ekonomiskt försvagat som Turkiet blev, gick detta om intet. Englands intresse i denna sak har länge varit jämviktens. Det åter spekulerar på tvenne turkiska områden, dels Arabien, dels Mesopotamien. "Detta är nämligen det felande stycket i Englands stora plan på en landförbindelse Kalkutta—Kairo, för vars skull det satt alla segel till på denna kant av jorden." Detta skär alltså Bagdadbanans intressen.

Detta är den klaraste överblick jag träffat på över det politiska läget före kriget. Det är nerskrivet i okt. 1911. Man ser att redan då kunde prof. Kjellén angiva de stridandes intressen och han förutser världskriget, som vi nu stå mitt uppe uti. Vi se Ryssland—Balkan gentemot Tyskland—Österrike. Vi se England mot Tyskland. När de båda kejsarna växlade sina telegram om en fredlig avveckling av Österrike-Ungerns och Serbiens konflikt, då

kände dessa monarker väl sina lands intressen och planer, då blev denna telegramväxling endast ett spegelfäktteri. Ryssland mobiliserar för att Österrike-Ungern gör det, Tyskland för att Ryssland gör det. Det är som rätten på repet och repet på katten — i en enda lång följd. Så kom kränkningen av Belgiens neutralitet och det officiella skälet för Englands deltagande, medan det lät bevaka sina handelsintressen i Ægeiska havet.

Hade icke nu dessa värnepliktsarméer kunnat mobiliseras på fyra, fem dagar och besutto icke monarkerna rätt att sina folk oåtsporda förklara varandra krig, utan hade detta förutgått av en folkomröstning, däri såväl män som kvinnor deltagit, då, är det min övertygelse, hade vi aldrig haft detta ödeläggande krig, vars ekonomiska börda vi få bära, för att ej tala om vad såväl Tysklands, Frankrikes och Englands handel kommer att lida därav.

Det är kaiserismen — att i monarken se representanten för nationen — och militarismen, som har åstadkommit detta. Krapotkin säger i ett brev till prof. Steffen och som har blivit offentliggjort: "Från och med anno 1871 har Tyskland sålunda kommit att bli ett ständigt hot för hela det europeiska framåtskridandet. Alla länder blevo tvungna att införa obligatorisk militärtjänst i samma utsträckning som Tyskland och att ytterligare hålla stående härar. Man har levat i en ständig ängslan för invasion."

(Forts.)

Textilindustrins kvinnor.

Ännu har ej den största kvinnliga industriarbetaregruppen i vårt land förmått lämna en sådan insats av facklig samverkan och målmedveten strävan, att vinsten ifråga om arbetslön och övriga med arbetet förenade villkor kan sägas övertäga insatsen.

Ingen industriarbetaregrupp har dock större möjlighet att genom organisatorisk samverkan hävda berättigade intressen än just textilindustrins kvinnor. Textilindustrin är nämligen den enda industri, som kan helt och fullt behärras av sina kvinnliga arbetare. Att detta förhållande utgör en speciell styrka till förmån för arbetareparten är ju tydligt, ty för ett produktionsföretag att ersätta manlig arbetskraft är även i våra dagar relativt lätt, men hur det skulle bli möjligt för en textilfabrik att ersätta sin kvinnliga arbetskraft är ett spörsmål, som säkerligen tål att tänka på.

Även om en god och fulltalig facklig sammanslutning är för handen inom ett verksamhetsområde, där ingen eller ringa yrkeskunnsighet är behöflig, faller, vid en aktion för bättre arbetsvillkor, i regel den förefintliga tillgången av arbetskraft utslaget. Är denna tillgång riklig, och anses därtill arbetsvillkoren såsom relativt goda, blir utslaget ofelbart till arbetarnas nackdel. Som typiska exempel härpå kan antecknas strejken vid A.-B. Separator, spårvägs-

strejken i Stockholm och, senast, strejken vid Primus verkstäder.

Vid bedömandet av befintliga förutsättningar för en industriarbetaregrupp att förbättra sina arbetsvillkor har man att i första hand beakta arbetarnas organisatoriska styrka och i andra den givna tillgången av ny arbetskraft. Är organisationen god och tillgången på arbetskraft begränsad, antingen av yrkesstreck eller av brist på arbetskraft, äro själfvallet förutsättningarna de bästa möjliga.

Att under en arbetsnedläggelse vid en textilfabrik ersätta den kvinnliga arbetskraften med ny sådan skulle för närvarande — och väl även framdeles — bli så gott som absolut omöjligt; naturligtvis under den förutsättningen, att arbeterskorna i tillräcklig utsträckning äro organiserade. Och detta av den enkla anledningen, att en total brist på tillgänglig arbetskraft är rådande; härtill kommer även en tämligen väl utbredd kännedom om arbetets andligt och fysiskt demoraliserande natur, som gör det mindre eftersökt, även om bristen på tillgänglig arbetskraft tilläventyrs skulle vara mindre. Man tänker sig en arbetsnedläggelse vid en textilfabrik, där exempelvis 400 väverskor sysselsätts. Den fabriken skulle stå ohjälpligt stilla intill dess uppgörelse bleve träffad, ty att ersätta dessa 400 med lika många

andra kvinnor vore en åtgärd, som ligger utom möjligheternas gräns.

Man kan sålunda fastslå, att de kvinnliga textilarbetarna i ett mycket viktigt avseende inneha en särdeles gynnsam position. Det fattas dem endast en tillräckligt kampduglig organisation för att tillbörligt kunna utnyttja densamma. Varför ha de ännu ej i tillräcklig utsträckning tagit i anspråk den kraft, som organisationen är mäktig lämna, och varigenom de avsevärt skulle kunna förbättra sina arbetsvillkor och höja sitt människovärde? Det är frågan.

Inom bageri-, bryggeri- och tobaksindustrin äro ju kvinnorna i rätt god utsträckning anslutna till resp. fackföreningar. Varför icke så inom textilindustrin? Den, som saknar kännedom om förhållandena inom denna industri, skall kanske med en axelryckning svara: oförståelse, slöhet och brist på klassmedvetenhet. Därmed är emellertid frågan ingalunda vare sig rätt eller uttömmande besvarad. Arbetets art och de omständigheter, varunder detta utföres, har en betydelsefull inverkan i flera avseenden, ej minst ifråga om tankens skärpning och ansvarskänslans utveckling. Och arbetet inom textilindustrin är i allmänhet just sådant, att det i högre grad än något annat kväver det speciellt mänskliga hos individen. Ej särskilt viljestarka individer bli i denna industri i mer eller mindre grad hemfallna åt andlig automatism, särskilt om inträdet sker under tidig ålder.

Förutom det specifikt kvinnliga draget av instinktiv motvilja för praktisk kollektivism gör sig även för textilarbeterskornas vidkommande deras isolering från de manliga kamraterna starkt gällande. Inom de förenämnda industrierna dominera ej heller kvinnorna genom sitt antal i samma utsträckning som inom textilindustrin, och kontakten med de manliga kamraterna inom dessa industrier blir också på grund av arbetets natur av betydligt mer förtrogen art. På varje manlig arbetare inom textilindustrin komma ungefär fem kvinnliga (inom bomullsindustrin tio) samt härtill en nästan total särskiljning i arbetet av de manliga och kvinnliga arbetarna, beroende därpå, att i en del fabriktionsavdelningar endast kvinnliga arbetare sysselsätts och i en del så gott som uteslutande manliga.

Att detta förhållande utgör ett minus, dels ifråga om kvinnornas förmåga att uppfatta sammanslutningens betydelse och dels ifråga om möjligheterna för dem att praktiskt utnyttja organisationens makt, är ett faktum, som bäst bevisas därmed, att inom de verksamhetsområden, exempelvis trikaindustrin och sömnadsbranschen, där endast kvinnor sysselsätts, fackföreningen ännu är ett så gott som helt okänt begrepp. Därjämte får ej förbises, att den kvinnliga textilarbetare-

kåren i relativt stor utsträckning rekryteras med barn. Ett förhållande som i icke oväsentlig grad inverkar menligt i berörda avseende. Erfarenheten lär nämligen, att de arbeterskor, som först efter minderårighetsgränsen inträda i arbetet på en textilfabrik, äro mest mottagliga för skäl, som tala för att även kvinnorna böra genom inbördes sammanhållning bevaka gemensamma intressen. Ett lagstadgat förbud mot minderåriga kvinnors användande i industriellt arbete skulle säkerligen ifråga om kvinnornas insats i arbetarörelsen ha sitt goda med sig.

Flera för speciellt textilindustrin säragna omständigheter äro sålunda av den art, att kvinnorna med avseende på fackföreningsrörelsen icke kunna hålla samma takt som kamraterna inom övriga industrier. Härmed följer givetvis också, att även de manliga textilarbetarna bli efter, helt beroende som de äro av sina kvinnliga kamrater.

*

Högsta antalet organiserade textilarbeterskor registrerades under den historiska rusningsperioden, åren 1905—1907, nämligen cirka 25 proc. av samtliga. (Manliga cirka 62 proc.) Under perioden ifråga träffades omkring ett hundratal kollektiva arbetsavtal med praktisk tillämpning för cirka 15,000 textilarbeterskor. Ehuru resultatet av denna aktion av naturliga skäl i huvudsak begränsades till den kollektiva avtalsprincipens godkännande å arbetsgivaresidan, så följde dock därmed en del förbättringar av arbetsvillkoren. Härtill kan läggas ytterligare ett resultat, men ett varmed motparten riktade sig själv, nämligen en enhetlig organisation på arbetsgivaresidan, som sedan dess till synes ytterligare vunnit i fasthet och omfång. Häpentheten på arbetsgivaresidan över detta uttryck av enighet från arbetarna var påfallande och övergick i många fall till raseri och trakasserier; dock blev det i regel ej kvinnorna som drabbades av arbetsgivarnas trakasseringslusta utan männen; det var nämligen betydligt lättare att ersätta dessa än kvinnorna. Ett ytterligare bevis sålunda för, att kvinnorna på grund av de ringa ersättningsmöjligheterna ineha en betydligt starkare position än männen.

Efter det minnesvärda året 1909 inträdde ett så gott som fullständigt stillestånd med avseende på textilarbetarnas aktivitet för bättre arbetsvillkor. Först år 1913 skedde ett omslag, i det de organiserade här och var i landet framställde krav i berörda hänseende. År 1914 träffades uppgörelse med arbetsgivarna om ett s. k. riksavtal, vars tillämpningsområde omfattar cirka 16,000 kvinnor. Genom denna uppgörelse blevo emellertid kvinnornas arbetsvillkor ej nämnvärt förbättrade, beroende därpå, att de i allt för ringa utsträckning voro anslutna till sina organisationer. Den aktio-

nen var huvudsakligast de manligas verk, och det som uppnåddes tillföll också dem.

Att ej heller kvinnorna inom textilindustrin sakna förutsättningar att bli goda och hängivna medlemmar i fackföreningsrörelsen är bevisat genom otaliga exempel. Flera av textilarbetareförbundets avdelningar bestå av endast kvinnor. Och om dessa avdelningar är intet annat än gott att säga: En mönstergill ordning i förening med uthållighet och en tilltalande försynthet äro särskilt utmärkande egenskaper för dessa kvinnliga fackföreningar. Mycket talar sålunda för, att även denna kvinnliga industriarbetargrupp kommer att på det enda förnuftiga sätt, som står till buds, värna om sina egna intressen. Det kanske kommer att dröja någon tid, men ju förr så sker, ju bättre. För den gruppen finnes lika litet som för någon annan några genvägar, som föra till målet. Att vägen till arbetareklassens ekonomiska frigörelse måste gå genom fackföreningsrörelsen är en sanning, vars klarhet är större i dag än i går.

*

De kvinnliga textilarbetarnas arbetsvillkor äro självfallet mindre goda. Deras arbete är ingalunda lättare eller i något avseende riskfriare än männens, snarare tvärtom. Vävmaskinernas intensiva rassel och hastiga tempon verka irriterande på nervsystemet. Jäktandet efter högsta möjliga förtjänst — en naturlig följd av ackordslönsystemet, tillämpat för cirka 90 proc. av samtliga — jämte dambmängd och i övrigt osund luft i arbetslokalerna, äro förhållanden som sannerligen icke äro ägnade att stärka arbeterskornas kropps- och själskrafter.

Arbetstidens längd varierar mellan 54 och 62 timmar pr vecka; de allra flesta ha dock en arbetstid av 60 timmar, vilket gör att genomsnittsarbetstiden uppgår till över 59 timmar pr vecka. En orimligt lång arbetstid sålunda. Arbetsslönen för kvinnor över 18 år varierar allt efter ortsförhållanden och arbetets art mellan 6 och 18 kronor pr vecka. Det sistnämnda beloppet tillkommer dock endast ett fåtal jämfört med det förstnämnda. Genomsnittslönen för tidlönsarbeterskor är något över 9 kronor, för ackordslönsarbeterskor något över 11 kronor och för samtliga omkring 10 ½ krona pr vecka. Något gynnsammare ställer det sig inom det område — cirka 60 proc. av hela textilindustrin — där kollektiva avtalsuppgörelser äro gällande. Här kan genomsnittslönen anslås till närmare 12 kronor pr vecka för tidlönsarbeterskor och omkring 13 kronor för ackordslönsarbeterskor. Den genomsnittliga arbetstiden är här något lägre och arbetstiden är begränsad till högst 60 timmar pr vecka.

Som härav framgår, måste textilarbeterskorna utföra sitt samhällsnyttiga arbete för en lön och under villkor,

som lämna mycket övrigt att önska. Sin passiva hållning till fackföreningsrörelsen få de mycket dyrt betala. En bråkdel av denna kostnad, erlagd till den fackliga rörelsen, skulle för dem betyda ökade existensmöjligheter och starkare tro och tillförsikt till den egna kraften i kampen för tillvaron.

*

Att de av textilindustrins kvinnor, som trots alla vidrigheter ändock genom sin verksamhet i fackföreningsrörelsen visa sina kamrater vägen, utföra ett det hårdaste och otacksammaste arbete denna rörelse känner, torde vara obestridligt. Medvetenheten om att oegennyttigt och efter bästa förmåga arbeta för ett mål, vars syfte är högt och ädelt, utgör dock för många av dem den bästa ersättningen.

Respekterande ett bestämt förbud mot angivande av vars och ens personliga insats i textilarbeterskornas organisationsarbete av de kvinnor, vilka välvilligt ställt sina porträtt till denna tidnings förfogande, tillåta vi oss dock meddela, att Anna Gustafsson, Gärda Nyberg, Anna Andersson och Maria Borggren obestridligen kunna hänföras till de textilarbeterskor i Norrköping, som hittills ådagalagt det största intresset för sina kamraters bästa och deras organisations framgång. Om Jenny Kallbergs kan sägas detsamma beträffande Stockholm. Samtliga — och hundratals andra med dem — äro förvisso förtjänta av ett enkelt, men ärligt menat tack av de tusentals textilarbeterskor, vilkas rätt och värde som människor de efter bästa förmåga söka hävda.

Textorius.

Minderåriga i lantarbetet.

Å soc.-dem. kvinnornas kongress i nov. föregående år gjordes i denna fråga följande uttalande:

Då minderåriga i stor utsträckning sysselsättas i jordbruksarbete och arbetstiden på många platser är lika lång som för vuxna, så hemställer kongressen till riksdagsgruppen att lagen om minderårigas arbetstid inom industrin bör kompletteras med en lag om reglerad arbetstid för minderåriga inom jordbruket.

Z. Höglund har nu i andra kammaren framkommit med motion, däri hemställs om undersökning i och för blivande skyddslagstiftning för minderåriga inom denna arbetsgren. Ur motionen återge vi följande förslag:

att riksdagen måtte i skrivelse till k. m:t hemställa om utredning rörande i vad omfattning och på vad sätt användandet av minderårigas arbetskraft förekommer inom jordbruket jämväl med särskild hänsyn till i vad mån detta arbete inkräktar på de minderårigas skolgång, samt att k. m:t ville till riksdagen framkomma med förslag till åtgärder, som av denna utredning kunna föranledas.

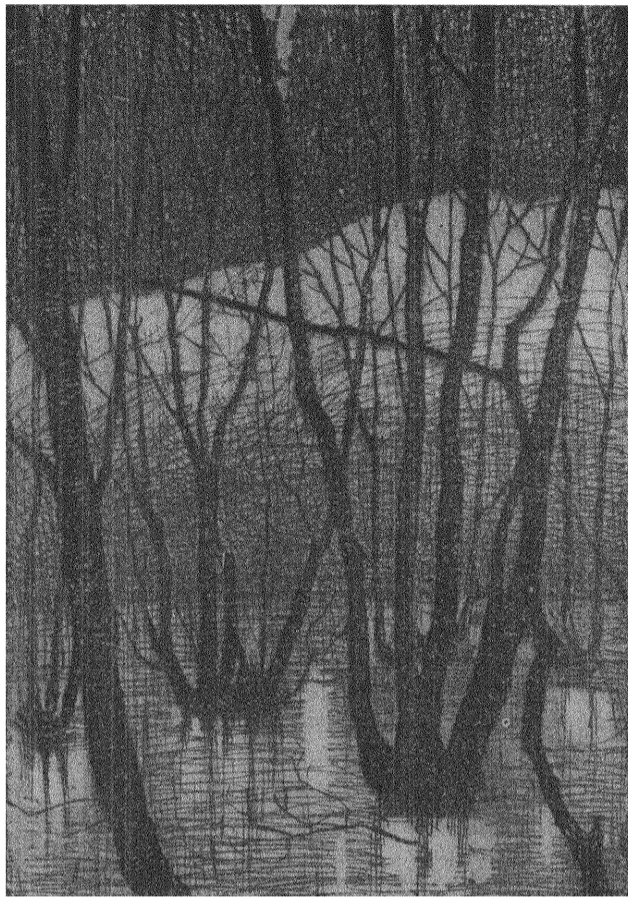
Ett brev från Italien och ett uttalande av Ellen Key.

Den psykologiska satsen att lidandet — även i form av medlidande — endast kan kännas in till ett visst mått varefter mottagligheten slappas, har blivit bevisad genom jordbävningen i Italien. Dessa ödeeläggelsen, dessa hundratusen spillda liv har man tagit med ett lugn, som gränsat till likgiltighet. Messinas förstöring — liksom senare Titanics undergång — sysselsatte pressen som sinnena under många månader. Men nu har kriget i den grad förbrukat medkänslan, att på avstånd från olyckan i Italien har den blivit föga bemärkt. Blott en sak har gjort djupt intryck: erfarenheten att den blinda naturen tills vidare dock är människans överman i ödeläggelse. Ty människorna ha ju behövt bruka mycket kapital, mycken möda, intelligens och tid för att nu skapa liknande tillstånd som det här nedan skildrade, medan naturen åvägabragt dem på en halv minut! Men krigs"konsten" kommer ej att unna naturen detta försteg i snabbhet, utan "fullkomnar" sig helt visst tills den slår rekordet i detta avseeende!

Jag lämnar nu en skildring av tillståndet i Italien, som jag fått i brev från en i Italien gift svenska:

— Här äro sorgliga tider. Kriget var nog för att vi skulle känna ett oändligt betryck. Så kom jordbävningen. Man glömde t. o. m. kriget för den närmare olyckan. I Rom äro 20,000 flyktingar och sårade; ännu flera leva husvillan i de trakter som hemsöktes. Och till råga på olyckan har detta varit den hårdaste vinter uti mannaminne; regn utan all ända i dalarna och snö till en meters höjd uppe i bergen. Men den privata välgörelsen har varit storartad; mer än behöfligt här, där all ämbetsomständlighet gör regeringens hjälp så långsam. Redan andra dagen efter olyckan var jag i Avezzano — det är blott fem timmar med automobil från Rom, men nu har snön blockerat den enda farbara vägen. Man kan ej med tanken fatta att en halv minut kan åstadkomma en sådan ödeläggelse. Från första hand hörde jag följande:

En kvinna hade gästade Avezzano för två dagar och — driven av ett visst något — bestämde hon sig för att avresa 7,30 på morgonen den 13 jan. (dagen för olyckan), trots sina vänners ivriga böner att ännu bli kvar. Men hon stod fast vid sitt beslut och 7,30 lämnade hon Avezzano med sin skjuts. Hon hade nämligen kommit med hästar och vagn, emedan avståndet ej var

Annie Bergman: Marskväll. Linjeetsning.

Annie Bergman: Marskväll.

Linjeetsning.

*Du sköna löfte, vår —
du stolta fågel Fenix
på stålblå vingar buren,
som städs ur vinterns stormnatt
står lika fager opp
— vad lovar du i år?
Som förr med dröm och längtan,
strängalek och dans,
fiol och sång och vildmarksblom
och vilda önskingars rikedom
du kommer en ångande marskväll väl
och ler i din solskenssjäl!
Ty du vet, att vi älska ditt djärva spel,
du vet, att vi kyssa din fagra morgon.
Din vinge, doppad i himmel och hav,
är skön, och dess åsyn än glädje gav.
åt de tunga åren
och stänkte balsam i såren.
Men det känns ändå,
du efterlängttade fågel blå, som om i år
du ej skulle oss riktigt nå.
Ditt löfte om liv och ditt budskap i sång
när frusna själar en enda gång. —
Skälvande hjärtan, som tyst förblöda,
frostiga sinnen med sjunkande hopp
andas i natten en viskning opp:
O, löfte, du var ej för oss! — —
Vad ante du väl i ditt unga mod
när våren värmden din friska kropp
och du i en ävlan, som du förstod,
sände ljusa och trotsiga tankar opp
mot livets och strävandets timma lång
hur det känns, när ditt röda hjärteblod
rinner bort en vårväll i solnedgång...*

Ola Arne.

En hälsning från Finlands soc.-dem. kvinnor.

Till partisyster i utlandet.

Fastän vi icke äro i tillfälle att för den finska arbetareklassens kvinnor publicera de utländska partisysterarnas manifestationer, ha vi med glädje läst dessa i edra tidningar.

Också känna vi solidaritet med de tankar, som ni i dem ha uttalat, och blicka med längtan till den tid, då de band, som förena det internationella proletariatet, åter skolas knyts och även arbetareklassens kvinnor kunna verka tillsammans till befrämjandet av de höga ideal, vilka äro skrivna i vår flagga och våra hjärtan.

Med kamratlig hälsning:

Finlands Soc.-dem. Kvinnoförbund

genom

Hilja Pärssinen.

stort. Ute på den jämna mark, som omger Avezzano, kommer jordbävningen, som dock ej hon, utan hastarna börja att känna. Dessa stannade, blevo oroliga, ville ej gå, och då först kände hon en darrning i marken. vänder sig om — och i det dagsljus, som då rådde, ser hon hela Avezzano försvunnet! Ty där är efter jordbävningen inga konturer nästan, blott en långsträckt grushög! Är det ej nästan ofattligt, och dock så fullt sanningsenligt? Men hon kunde väl tvivla på sina sinnen!

Här i Rom äro nu en hel mängd barn, som ej kunna tala än; ej veta vad de heta, varifrån de komma o. s. v., ty i början var stor villervalla och de fördes in i all hast för att ej frysa och svälta ihjäl. Och ej förrän full vår och sommar är kommen, kan lindring ges dessa många husvillan i bergen; nu bo de i hålor och kåkar som en flock av får. Det göres vad göras kan, men området är stort och kommunikationerna ytterst svåra.

Var vad du vill att andra skola bli. Må ditt väsen, icke dina ord vara en predikan.

Att kunna göra med lätthet det som är svårt för andra, det är talang; att kunna göra vad som är omöjligt för talangen, det är geni.

Den sanna mänskliga principen är rättvisan.

Ju mer man älskar, dess mera lider man. Summan av de smärtor en själ kan drabbas av står i förhållande till hennes grad av fullkomlighet.

Det är med illusioner mera än med sanning, som man når sig.

Henri-Frédéric Amiel.

Gabriel Burmeister: Den gamla källaren.

Linjeetsning.

Gabriel 1910.

Utdrag ur en artikel i numret den 13 febr. i Die Gleichheit.

En modig artikel — därför också censurerad.

Allt talrikare bliva de upprop i vilka de socialistiska kvinnorna från alla länder höja fredens banér. I första ledet av dessa partikamrater stå Frankrikes kvinnor. I själva hjärtat för den internationella socialismen, i Paris, som sedan mer än ett århundrade så ofta lidit för hela Europas arbetareklass, hava tappra kvinnohänder spritt vår internationella sekretärens fredsupprop, trots all chauvinism, obekymrade om den "fosterländska" censurans fallgropar. Denna modiga socialistiska handling skall ytterligare stärka alla länders proletärkvinnor i deras fredsvilja.

Liksom meningarna om kriget helt naturligt varit delade bland oss, så skilja de sig även i fråga om freden. De gå där i tre olika riktningar. Utgångspunkten för alla utan undantag är försäkran om att man önskar fred. Frågar man rikskanslern Bethman-Hollweg, utropar han naturligtvis: "Tysklands riksregering önskar ju sedan årtionden intet högre än att upprätthålla freden. Bevis: alla de diplomatiska noter vi hava offentliggjort angående det pågående krigets förhistoria." Frågar man partikamraten Scheidemann, så svarar han: "Men de tyska ledande instanserna inom socialdemokratien ha ju sedan krigets utbrott redan tre gånger givit uttryck åt sin fredsvilja såväl i

de båda fraktionsförklaringarna som i partistyrelsens nyårsansökan till den engelska "Labour Leader". Likväl anse nu både rikskanslern och partikamraten Scheidemann, att frågan om fredsviljans framhävande genom tyska arbetare är för tidigt väckt och även olämplig att framställa. Man är ännu icke mogen för freden, tiden är ännu icke inne. För närvarande anse de lösen vara: uthållighet, d. v. s. krigets fortsättande. — — —

En annan riktning har nyligen fått uttryck i några av våra tidningar. Den gör sig även märkbar i de neutrala länderna, i synnerhet i Holland, och på socialistkonferensen i Köpenhamn kom den också fram. Den nöjer sig ej med väntan och stillatigande, utan framhåller uttryckligen, att folkens massa måste högt utropa sin fredsoönskan. Ja, den lägger särskilt eftertryck på en alldeles bestämd gestaltning av den fred vi önska. Här framträda vissa formuleringar som, vid sidan av fordran: "inga landvinnningar", huvudsakligen inrikta sig på den s. k. "avrustningen", "avskaffandet av den hemliga diplomatin", "bildandet av ett europeiskt statsförbund" etc. Vad som föresvävar dessa välmenande planläggare är den sköna fantomen om det "sista kriget, med vilket vi skola trösta oss över nuets fasor".

Den tredje riktningen.

Censurerat.

Endast det nakna, vita papperet i Die Gleichheit talar om för oss denna riktnings innebörd.

En hälsning från svenska socialistiska kvinnor, till kvinnor i de krigförande länderna.

Avsant till de soc.-dem. kvinnotidningarna "Die Gleichheit" och "The labour women".

Vi vilja härmed till Eder, olyckliga kamrater i de krigförande länderna, sända en hälsning med försäkran om att våra tankar aldrig lämna Eder. Vi, medborgare i ett litet land, förmå ju så litet, vi kunna endast känna fasan över det förnedringstillstånd, i vilket den civiliserade världen nu lever, och känna det gränslösaste medlidande med dem som blivit offer därför.

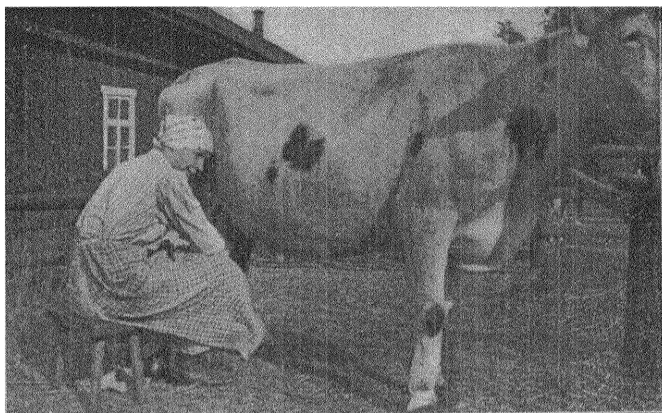
Vi känna stolthet över det mod att protestera och den uthållighet, som kvinnorna i de krigförande länderna visa.

Med stor glädje hava vi mottagit uppmaningen att den 7 mars samla alla socialdemokratiska kvinnor på den internationella kvinnodagen — kriget till trots. Då, den 7 mars, mötas våra tankar såsom aldrig tillföre i en enda brännpunkt: krigets avskaffande och de socialistiska idéernas seger.

Stockholm i februari 1915.

För de socialdemokratiska kvinnornas Centralstyrelse:

Anna Sterky. Anna Lindhagen.

Ester Blenda Nordström: En pigabland pigor. Wahlström & Widstrand. Pris kr. 2:25.

Detta är en rolig och en nyttig bok. Humor är dock en gudagåva, inte minst när det gäller att leva sig igenom livets trista vardagar. Och att en ung, begåvad, duktig och av civilisationen bortskämd kvinnlig stockholmsjournalist kan ha användning för denna krydda, när hennes vetgirighet och äventyrslust förmår henne att under sin semestermånad ikläda sig en ladugårdspigas enkla men strävsamma syssla, är ganska tydligt.

Fröken Nordström har "klarat skivan", det är också tydligt. Och gjort många rön. Som det oftast plägar vara: det ligger mycken och hälsosam sanning bakom de komiska episoderna som skildras och författarinans allvar bortom allt känner man hela tiden. Därtill märker man en ärlig vilja att se på saken socialt, utan sentimentalitet eller tillgjordhet.

Det är en anklagelse mot samhällsmissbruket av kvinnokraft och det är en anklagelse med exempel "ur livet". Boken ger också en aning om varför det ständigt ges anledning klaga över, att det är så svårt att få tjänstefolk till landet — för dem som möjligen stå okunniga härvidlag.

Det skulle ta för mycket av Morgonbris utrymme att ens i korthet skildra "handlingen"; men vi rekommendera boken som angenäm, rolig och dessutom givande. Säkert finns den på biblioteken litet varstans.

T o v e.

Hur Anna blev rösträttskvinna och litet annat prat.

Av Ester Blenda Nordström.

När man försöker att i minnet leta sig tillbaka till en tid som varit fylld av tusen nya intryck, av tusen nya saker och många nya människor, så är det ibland alldeles omöjligt att hålla samman allt. Man minns en sak, två, tre med oändlig tydlighet, andra sjunka undan och låta inte fånga sig. Man kan inte minnas dem en och en, utan först i en lång kedja, som drar allt och alla med sig. Och börjar man väl veva upp den kedjan komma alla minnen farande, störtande, och man hinner inte ens reda upp dem förrän de dragit förbi. Det är så med mig så fort jag låter tankarna gå tillbaka till min månad på Taninge — den var lång, men gick ändå så förvånansvärt fort. Varje dag var så till sista minuten fylld av arbete och möda och varje natt försvann som en minut i djup och tung sömn. Varje dag förrann lugn och lång under samma ständiga tramp, samma enahanda sysslor, som länkades den ena i den andra utan en sekunds andrum. Och varje kväll förde med sig en förnimmelse av vila och ro och en oändligt stark känsla av tillfredsställelse över en dag använd just som den skulle användas. Ingenting på jorden skänker en sådan glädje som kroppsarbete, ingenting har en sådan förmåga att lugna, stilla och liksom rena allt inom en. Man får ingen plats över för tankar, som oroa och plåga — man knogar tills dagen är slut, då sjunker man ned på en stol likt ett tåg som stannar, och man orkar endast tänka så långt som: nu är jag allt bra trött, gudskelov att det är kväll. Och så stupar man ögonblickligen i säng och sover innan man hunnit dra täcket till rätta. Jag minns de första kvällarnas kväljande trötthetskänsla, och jag kommer ännu ihåg den avundsjuka beundran jag ägnade Anna, som så fort hon visste sig ledig bara slog sig ned på en stol och sov.

— Är du trött? kunde jag fråga, men fick till svar endast en förvånad blick som lika tydligt som ord sade:

— Å du dum, du? Visst ä ja trött, när kvällen kommer.

Men när hon på morgonen vaknade, gick hon ständigt med lika lugn, belåten iver till arbetet, som hon utförde snabbt och väl och med samma glada villighet så lång dagen var. Vad jag beundrade henne och vad jag beundrar henne ännu! Och vad jag avundas henne den måttfulla styrka och kraft varmed hon gjorde allt. Hon berättade för mig ibland hurudant de hade det om vintern, och jag tyckte jag kunde se henne framför mig, hur hon stövlade genom snö och väta, ut och in, fram och tillbaka med sin snälltågsfart och sina röda kinder, som alltid voro lika skinande röda och runda. Och jag tänkte för mig själv, när jag överhuvudtaget hade hunnit så långt att jag orkade tänka, och det var minsann inte de första fjorton dagarna: jag skulle önska att alla små hemmaflickor uppe i Stockholm finge vara med om detta, finge se och begrunda vad allt de kunde ha att lära av denna bondpigga, när det gäller arbete och förnöjsamhet, att de en enda dag bleve satta att göra alla hennes hundra sysslor, som i sig själva äro så enkla och litet invecklade — jag skulle önska, att de

Den nya äktenskapslagen.

Det i september 1913 av lagberedningen avlämnade förslaget till lag om äktenskaps ingående och upplösning föreligger nu som proposition vid innevarande riksdag. Som vi veta har ju detta lagberedningens förslag föregåtts av samarbete mellan jurister från de tre skandinaviska länderna och liknade förslag ha utarbetats inom Norge och Danmark.

Morgonbris läsare fingo i början av föregående år i en serie artiklar av advokat G. Stjernstedt en utförlig granskning av lagförslaget, en granskning som på vissa punkter även innehöll en enligt vårt förmenande synnerligen påkallad kritik. Herr Stjernstedt påpekar sålunda, att lagberedningen vid äktenskaps upplösning icke upptagit principen "fri skilsmässa efter överenskommelse, varmed torde kunna betecknas rätt för ena maken att, om han bestämt vill skiljas och givit denna sin vilja tillkänna på ett sätt, som utesluter överilning, blott på sådan grund erhålla äktenskapsskillnad mot andra makens vilja". En betänklig punkt i förslaget är sålunda den som innehåller att den make, som huvudsakligen bär skulden till söndring mellan makarna, icke kan erhålla separation, även om söndringen är så svår att det, enligt lagförslagets egna ord, icke skäligen kan fordras att samlevnaden fortsättes. Detta utgör — vi citera fortfarande herr S. — ett avgjort reaktionärt steg, som bryter den mera fria utveckling i riktning mot fri skilsmässa, som under senare tid gjort sig gällande och som

medgivit en make skilsmässa även om han allena varit skulden till oenigheten.

Motioner om åtskilliga ändringar och förbättringar i den k. propositionen ha nu inlämnats — dock ej när detta skrives några som gälla de i lagförslaget befintliga ovan påpekade olägenheterna.

Herr Rydén föreslår

att mannens skadeståndsskyldighet till fästekvinna skall inträda redan vid 18 år i stället för av k. m:t föreslagna 21;

att k. dispens skall kunna lämnas för äktenskaps ingående i upp- och nedstigande svägerlag;

att bestämmelsen om, att kyrklig vigsel ej må förekomma, då en av kontrahenterna ej är döpt, strykes.

Slutligen påyrkar motionären ändring i den paragraf, där skadeståndsplikt föreskrives, då äktenskapsskillnad dömts "på grund av ena makens förhållande, varigenom han grovt kränkt den andre". Av motiven till denna paragraf framgår, att skadestånd ej skall utdömas i fall, då äktenskapsskillnad följer efter föregående separation. Och dock är att märka, att separation måste föregå äktenskapsskillnad i en hel del fall, då ena maken gör sig skyldig till grov försummelse mot den andre eller mot barnen.

I en annan motion av hrr Lundgren, Hage och Olsson i Rödningberg föreslås ändringar i det k. förslaget, avseende bl. a. säkerställande av hustruns och barnens ställning, då mannen vägrar lämna bidrag till familjens underhåll, kraftigare åtgärder till legaliserande av lösa förbindelser m. m. Motionärernas yrkande i detta avseende går ut på, att i lagen må infogas en bestämmelse av innehåll, att då ogift man och kvinna sammanbott under minst ett år antingen i följd eller med kortare mellanrum och barn finnas vid liv, domstol må på framställning av allmän åklagare kunna förklara dessa för äkta makar.

bara en enda dag finge känna vad verkligt tungt och strävsamt arbete vill säga, och att de skulle förstå, vad detta arbete betyder, hur viktigt och nödvändigt det är och hur stort i all sin ringhet. Men det kan ingen förstå, som ej provat på, tror jag. Varför skulle annars just denna del av kvinnoarbete vara så litet värderad och så lågt betald?

Tidens frågor hade ingen som helst betydelse för Anna — hon visste inte mer vad som skedde ute i världen än om hon levde på en obobodd ö i norra Ishavet, och vad kvinnosaken beträffar, så visste hon inte om att ett sådant ord existerade en gång. Aldrig i livet hade hon funderat över rösträtt eller likställighet med mannen, det låg något så komplett omöjligt i blotta tanken härför, att jag hade mycket och stort besvär innan hon ens begrep, att det fanns kvinnor som kämpade för något så galet.

— Ja tycker de ja! De skulle allt bli någe de om du eller ja gav oss te riksdagsmän. En kunne like gärna villa bli kung mesamma. Tsss, ja har välan allri hört sån lort förr, du ljuger bestämt i mig alltihop.

Men jag försäkrade, att det var sanning och utlade därpå i enkla ordalag hur orätt det är att manfolk ska ha allting så mycket bättre. Tänk bara på drängarna, utslungade jag i hastigheten utan att egentligen ha en tanke på om det verkligen var något att anmärka på deras företrädesrättigheter. Men det tog skruv. Annas glada uppsyn fördunklades av ett lika intensivt som ovanligt tankearbete och till slut utbrast hon med gravlik röst:

— Ja, tvi hunnan du! Du har allt rätt du — tänk bara på pöjka hur förbaskade bra di har'et. Di får sova midda varenda dag, när en annan måste diska å fäkta å stå i. Å varannan sönda å di lediga alldeles, å arbetar di, så å de bara me å se te hästarna, så då sover di mest hele dan. Inte har vi just nå leddit då inte. Javisst du — fy fasan du, så orätt de å när en tänker efter!

Varpå Anna blev rösträttskvinna och aldrig slutade att så fort hon fick se mig dra fram nya bevis på hur mycket bättre pöjka hade det än vi. Jag undrar om den branden flammor än i hennes själ — kanske skulle jag aldrig ha tänt den, men det var så svårt att låta bli. Även Hilda anslöt sig för övrigt till rösträttskravet, men bonn ogillade det i allra högsta grad. Och drängarna också naturligtvis. Ogifta är inte rätta ordet precis, ty de förstodo inte, att det verkligen kunde vara på allvar en förnuftig människa önskade likställighet mellan män och kvinnor, men de skrattade ut idén och skämtade gruvligt med oss som kunde tro på sånt.

Nej, man visste ingenting om yttervärlden, man nästan glömde att den existerade. Jag minns hur jag ibland gick och tänkte: tjugu mil härifrån ligger Stockholm, en stor stad med många gator. När solen går ned här och allting blir mörkt, tändas där tusende lyktor och människor gå på teatrar och baler. När vi äta kvällsmat äta de middag och när vi äta middag ha de nyss stigit upp. — Vad det blev märkvärdigt allting på avstånd, så underligt och främmande som om det aldrig existerat. Ibland trodde jag inte att det fanns. Trodde att jag drömt alltsammans och att mitt liv allt framgent

Meddelanden från Centralstyrelsen.

Internationella socialdemokratiska kvinnodagen.

För freden!

Till en manifestation för freden kommer i år kvinnodagen att avhållas. På denna dag kommer att bringas från de neutrala staternas kvinnor samfällt ett uttalande med bön om slut på detta krig, som givit jorden så mycken nöd, sorg och lidande. För oss arbetarekvinnor i Sverige torde ingen gärning mera kunna befästa samhörighetskänslan med övriga världens kvinno-proletariat än det, att vi samlas kvinnodagen i ett gemensamt rop på freden. Det måste bliva en väldig allas samling, en samling, som giver det allvarligaste uttryck för vår fredsvilja.

skulle gå som en pendel mellan morgonmjölkning, middag och kvällsmjölknig, då och då med arbetets välsignelse i form av lördagsdanser och söndagsvila. Anna hade hela sitt unga liv aldrig varit med om annat, aldrig vetat om något annat och hon såg framåt mot en existens som ej i sig inneslöt annat än arbete, samma enahanda, tunga, välsignade arbete, som ger födan ur hand i mun. Möjligen tänkte hon väl bli gift, få eget hem med sin Anders en gång — hon talade om det med en litet förlägen och glad rodnad. Men vad blir det till annat än ännu mera, ännu tyngre arbete med ansvar och oro för var dag som kommer. Barn blir det alltid övernog av och de äro alltid välkomna hur fattigt ett bondhem än är — men Gud skall veta, att om de ge glädje så ge de också arbete och bekymmer.

— Kan Anders få sig en egen gård någon gång? frågade jag Anna en kväll när vi resonerade allvar.

— Nej, egen gård kan han la allri skaffa sej, men en bra statplats kan han få. Och statfolk ha'et bra må tro. Arbete å de förstås, men en slipper teminstingen oro för brödfödan.

— Vill du gifta dej snart?

— Ånej, då ingen brädska. En har de bäst så länge en tjänar å ja lägger ju av lite omsänder. Bättre än ja har'et här kan ja allri få't, me snällare husbonnfolk, å tänk du, att vi har egen kammare! Då inte på alla ställen di har de inte, utan di får allt ligga i köket för de mesta. Arbete å de mycket här, de måste en ju medge. Men ja säger de du, ja säger de, att när di å så snälla mot en som di å här, så va tjuven gör dä om en får arbeta lite. De gör en väl gärna. Å tänk va Hilda själv står i! Hon å minsann inte den, som låter pigera sina göra de mesta å tar själv de lättesta. Då inte många här på trakten inte som arbetar som hon inte.

Anna slutar sitt lovtal med en bekräftande nick och jag håller med av fullaste hjärta. Hilda är märkvärdig! Från morgon till kväll i fullt fläng, alltid glad, alltid vänlig,

Till kvinnodagen i Schweiz, Holland och Norge komma även ombud från andra länder. Till Kristiania kommer ett ombud från oss.

* * *

C. S. vill härmed uttala ett hjärtligt tack till fru Sigrd Grusell, som i fem år varit kommissionär för vår tidning, men nu avgått.

* * *

Morgonbris redaktions adress är numera Norrtullsgatan 67, V.

* * *

Rapporter hava hittills inkommit från klubbarna i Karlstad, Karlshamn, Malmberget, Nyköping, Falun, Sundsvall och Oxelösund.

alltid en god och präktig kamrat i arbetet. Aldrig hörde jag under hela den månad jag var där ett ovänligt ord eller en otålig tillrättavisning.

— När jag ser att folk gör sitt bästa, kan jag inte begära mer, sade hon en gång på tal om arbete. Här är mycket att göra och tungt göra, och man ska' inte begära orimligheter.

För övrigt var hon ordentlig och noggrann så långt hennes begrepp sträckte sig — i en bondgård kan det ju inte gå till som i ett herrskapskök, och var Hilda i närheten så aktade sig Anna mycket noga att slarva allt för mycket med renligheten. Hilda hade dessutom ett stort och strålande sinne för humor och vi hade stunder ibland ute i köket då skrattet skallade utan hejd, så länge och stormande att bonn ibland måste pallra sig ned från drängkammaren och sömndrucken plira i dörren för att fråga vad som i all världen stod på. Vad ett skratt kan lätta och lysa upp! Vad det hjälpte mig över många svåra stunder därnere och vad bönder, när de äro bland sig själva, egentligen äro för ett muntert och glatt släkte, med uppfattning av löjligheter och situationer! Utåt äro de allvarsamma, litet trumpna och mot "herrskep" iakttaga de en förnäm tillbakadragenhet som ofta alldeles oriktigt tas för tröghet och slöhet. Ju mer man är tillsammans med bönder, ju närmare man kommer dem inpå livet, desto mer lär man sig förstå och uppskatta dem, desto mer grips man av beundran för deras sega, lugna arbetet, det samma år ut och år in, ofta tröstillöst, vanligen just så givande att debet och kredit gå nått och jämnt ihop. Starka och stadiga leva de fram sitt liv, männen väderbitna och säkra av allt arbete utomhus, kvinnorna i förtid utslitna, bleka och tunna vid 30 år av barnsängar och släp från morgon till kväll. Men de äro nöjda: dagarna gå, den ena före och den andra efter, bara maten räcker och man får ha hälsan så är allting bra.

(Ur "En piga bland pigor.")

Från kvinnoklubbarnas arbetsfält.

Ronneby.

Årsmöte avhölls d. 13 jan. av Ronneby Kvinnoklubb.

Till följd av fattat beslut att omlägga arbetsåret till kalenderår omfattade årsredogörelsen endast tiden april—december. Utom ordinarie månadsmöten, varvid förekommit diskussion samt uppläsning på vers och prosa, har klubben haft föredrag av fruarna Augusta Tonning och Ella Billing samt fil. kand. Helene Berg från Köpenhamn. Ett par fester ha hållits och dessutom har klubben deltagit i kamratmötet i Karlshamn. Dessa kamratmöten betecknas enligt årsredogörelsen som ljuspunkter inom kvinnorörelsen. Frågor ha där väckts till liv och diskuterats, vilket gjort att blicken vidgats för en hel del för kvinnorna viktiga spörsmål inom samhället. Klubben har, tack vare samarbete med arbetarekommunen, lyckats få in kvinnor i en del kommunala institutioner såsom inom staden: stadsfullmäktige, folkskoleöverstyrelsen, barnavårdsnämnden samt kommunala hjälpkommittén och inom landsförsamlingen i fattigvårdsstyrelsen samt fosterbarnsnämnden.

Dessutom har klubben med ett ombud representerats å kvinnokongressen sistlidne november. Omkostnaderna härför bestredes delvis av Ronneby arbetarekommun genom ett bidrag av 25 kronor.

Av Morgonbris har sålts 1,250 ex. Den under klubben sorterande 1:sta-maj-blommekommittén har genom blommornas försäljning haft en nettobehållning å cirka 700 kr. och har för dessa medel sanatorievård beretts åt 10 barn och sjukbidrag lämnats åt 5 personer.

Insamlingen till Belgien, som igångsattes under december, har hittills inbringat kr. 82:65. Denna insamling fortsattes tills vidare.

Klubbens kassa har balanserat på 444 kr.

Medlemsantalet har under senaste tiden något minskats, men är det att hoppas att lugnare tider skola tillföra en betydlig ökning.

Full och tacksam ansvarsfrihet beviljades de redovisningsskyldige.

Val av styrelse företogs och omvaldes till ordf. Rebecka Svensson, övriga ledamöter fru Ida Nilsson, fröken Hilda Mattsson, omvalda samt fru Matilda Pettersson och fröken Hilma Karlsson nyvalda.

Månadsavgiften höjdes med 5 öre pr medlem. Vidare beslöts att icke avhålla några arbetsmöten, men uttalades önskvärdheten av att envar medlem förfärdigar ett arbete för vårbasaren.

Den resolution, som genom Ronneby nykterhetsnämnd förelagts mötet, antogs enhälligt. R. S.

Västerås.

Härvarande kvinnoklubb avhöll sitt årsmöte den 13 jan. Ur årsberättelsen kan anföras: Under året ha hållits 23 möten, dels ordinarie, dels cirkelmöten, 3 offentliga diskussionsmöten och 3 offentliga fester med Anna Lindhagen, Ruth Gustafson och Stockholms Kvinnoklubbens sångkör som medverkande. Av frågor, som behandlats inom klubben, kunna nämnas: "Fosterlandskärlek, försvar och kvinnorösträtt", "Bör fosterfördrivning straffas?", "Arbetareungdomen och idrotten", "Hur kunna vi visa solidaritet mot medlemmarna inom våra organisationer?", "Socialdemokratins framtidsmöjligheter", mjölkfördyringen, frågan om en saluhall m. m. Frågorna ha inlett av medlemmarna själva. Klubben har även tagit initiativ till bildande av sago-stunder. Ett flertal av klubbens medlemmar ha kommunal rösträtt och ha sålunda deltagit i de kommunala valen. Studiecirkeln har arbetat även detta år och äger f. n. ett ganska värdefullt bibliotek. Klubbens medlemsantal har ökat med 26. Inkomster och utgifter ha balanserat på 502 kr. Av Morgonbris ha omkring 1,800 ex. försålts.

Till styrelse ha valts: Agnes Söderquist ordf., Anna Olsson kassör, Emilie Hamré och Hilda Eklund omvalda samt Blanche Daun nyvald. Revisorer blevo: Emma Gustafsson och Ida Olsson. Kommissionärer för Morgonbris: Agnes Söderquist, Emilie Hamré, Blanche Daun, Sigrid Söderquist och Anna Svensson.

Till alla klubbkamrater en hälsning från såväl klubben som

Agnes Söderquist.

Linköping.

Vår klubb har f. n. 40 medlemmar. Regelbundna möten avhållas 2 gånger i månaden. En agitationsfest har under det gångna året anordnats, varvid vanns några nya medlemmar. Dessutom två friluftsfester, vilka lämnade en rätt god ekonomisk behållning. Vidare föredrag av Kata Dalström och, tillsammans med Soc.-dem. Ungdomsklubben, ett fredsföredrag av Ellen Key. I slutet av november hade klubben en basar, vars behållning, 108 kr., delades ut till behövande till jul. Klubben har 14 andelar i Föreningen Folkets Hus och 3 i Östergötlands Folkblad. I övrigt ha vi arbetat för vår klubb framgång efter vår förmåga.

Om kvinnorna här hade mera intresse, vore nog mera vunnet, men vi få väl hoppas på ljusa tider och mera förståelse för vår sak.

Med hälsning till kamraterna landet runt.

Styrelsen.

Kiruna.

För en tid sedan avhöll Kiruna Soc.-dem. Kvinnoförening sitt årsmöte. Inkomster och utgifter ha under det gångna året balanserat på kr. 472:19. Föreningen har under det gångna året haft 18 ordinarie och 1 extra möte. Dessutom ha vi haft en agitationsfest med föredrag av redaktör Hallberg på kvinnornas internationella dag den 12 mars förra året. Föreningen har även gått i författning om agitation av Ruth Gustafson vid föreningens 10-årsfest i maj månad. Vi ha under det gångna året sålt 1,750 ex. Morgonbris. 85 kr. har utbetalats till den avgående styrelsen som gratifikation för det gångna året.

Till styrelse för innevarande år äro valda: Kristina Norberg, ordf., Maria Källstrand, vice ordf., Petra Nilsson, sekr., Hanna Jonsen, v. sekr., och Alma Adolfsson, kassör.

På föreningens möte innevarande månad beslutades att ställa en vädjan till alla proletariatets kvinnor, i synnerhet tjänarinneklassen, att se upp för den av kanonkvinnorna igångsatta insamlingen till förmån för luftflottan, utan må vår gemensamma lösen vara och bliva: Inte ett öre till dessa mordredskap, som skola göra oss kvinnor utan make och barn.

Med partihälsning:

H. L.

P. N.

Kaffedrickning bland skolbarnen.

Vid Stockholms folkskolor har företagits en intressant undersökning för att utröna hurudan mat barnen få i hemmen innan de gå till skolan. Undersökningen har företagits med 24,020 barn av samtliga 29,493 och gjorts på en viss bestämd dag.

Av undersökningen har framgått att kaffe med bröd eller smörgås förtäres som morgonmål av 8,203 barn, kaffe enbart av endast 29. Te med bröd eller smörgås ha 1,033 barn fått, och choklad med bröd eller smörgås 6,967. Mjölk med bröd eller smörgås ha utgjort morgonmål för 1,229 barn. Gröt eller välling ha varit första mål för 4,573; 38 stycken ha fått gröt eller välling samt kaffe, 1,433 ha fått ett stadigt morgonmål, bestående av gröt eller välling med bröd samt kaffe eller choklad med bröd eller smörgås. Av hela antalet undersökta ha 77 kommit till skolan utan att förtära någon ting, men dessa 77 förklarade att det berodde på en tillfällighet.

Den märkliga nya norska lagen angående utom äktenskapet födda barns arvsrätt samt andra framsteg i norsk lagstiftning rörande dessa frågor lämnas redogörelse för i nästa nummer.

Det första villkoret för livsglädje

är stadig hälsa, det första villkoret för stadig hälsa är förnuftig hygien, den första grunden till all hygien är absolut renlighet, och den nödvändigaste saken för renlighetens bibehållande är ett Universal-Rengöringsmedel. Det mest fullkomliga, alla hygieniska fordringar motsvarande Rengöringsmedel är

»SOLIDAR».

»Solidar» rengör allting oklanderligt, grundligt och fort, dödar alla skadliga bakterier, desinficerar alla föremål, som ständigt äro i bruk, uppfyller de högsta fordringar och är enkelt, bekvämt och billigt i bruk. Därför köper den kloka, nutida husmodern endast »Solidar».

»Solidar» försäljes överallt.

$\frac{1}{1}$ Originalpaket 30 öre;

$\frac{1}{2}$ Originalpaket 16 öre.

»Solidar» försäljes
icke i lös vikt!

SOLIDAR

Kvinnomöten i Schweiz.

(Ur Die Gleichheit.)

Efter krigsutbrottet hava talrika socialdemokratiska kvinnomöten avhållits i Schweiz, både i de större och mindre städerna. Initiativet har utgått från arbeterskornas förbund, lokala arbetareunioner och föreningsutskott. De ha alla varit talrikt besökta och tusentals kvinnor infunno sig för att få tröst, råd och lindring i sin stora nöd.

Schweiz är en internationell stat i kriget — den innesluter i sig tyskar, fransmän, italienare, vartill kommer en halv million utlänningar av olika nationer. Det finnes knappast något

krigförande eller neutralt land, som ej har anhöriga i Schweiz, vilka säkerligen kraftigt vilja understödja de schweiziska fredssträvandena.

Den förestående socialdemokratiska kvinnodagen i Schweiz kommer även att ge tillfälle att omsätta i handling en del av de förslag som uttalades av partikamraten B a l a b a n o f f från Milano vid ett januarimöte. Enligt dessa borde bl. a. massunderskrifter samlas för att uppmana förbundsrådet att taga initiativet till en energisk fredsaktion från alla neutrala länder. Framförallt borde emellertid kvinnornas fredsupprop mana de krigförande ländernas kvinnor att å sin sida modigt och offervilligt yrka på krigets snara slut.

Kvinnor — ministrar?

Till norska stortinget har nu, bland andra propositioner om grundlagsändringar, även framlämnats en så lydande: *Följande förändring i grundlagen, § 12, framlägges: att det må bli möjligt för kvinnas inträde i ministären.*

Det påpekas emellertid, att utsikterna till att kunna genomföra förslaget för närvarande ej äro så synnerligt stora. Den nu sittande vänsterregeringen har nämligen icke absolut majoritet i stortinget. Och även om man kan förutsetta, att hela den borgerliga vänstern samt socialdemokraterna rösta för förslaget, äro möjligheterna för dess genomförande små, enär grundlagsändringar i Norge kräva $\frac{2}{3}$ majoritet.

Nya Banken

— STOCKHOLM —

Högsta gällande ränta.

Svenska Lifränteförsäkringsbolaget

Framtiden

Livränteförsäkring.

Folkförsäkring.

Livförsäkring.

Ny försäkringssumma under 1913
över 12,000,000 kr.

Adresslista.

Soc.-dem. Kvinnoklubbar:

Arvika: Fru Lydia Johansson, Fabriksgatan 38.
Billesholm: Fru Gerda Liljeröth, Billesholms gruva.
Bjuv: Fru Karolina Persson, Kronan.
Boden: Fru Hulda Norin.
Eskilstuna: Fru Ida Adamsson, Släggan 7.
Falun: Fru Anna Vallin, Örnäsgatan 10.
Furulund: Emma Nilsson, Eriksdal.
Gellivare: Fru Lisa Svensson, M. A.
Grängesberg: Fru Hilma Ström, Blåns 23 B.
Gävle: Fru Signe Andersson, N. Kungsg. 27.
Göteborg: Fröken Therese Sjöberg, Prinsg. 10.
Hälsingborg: Fru Ida Olsson, Stureg. 14.
Hällaryd: Fru Emmy Johansson, Matvik pr *Trensåm*.
Karlshamn: Fru Bernhardina Bengtsson, Bryggorna.
Karlstad: Fröken Hulda Andersson, Mariadalsgatan 17.
Karlskoga: Fru Julia Holmström, Nya Backa.
Kiruna: Kassör fru Hanna Jonsson, Råneå mejeri, Kiruna.
Kjävlinge: Fröken Betty Nordin, Skofabriken.
Landskrona: Fru Ida Thuresson, N. Infarosgatan 3.
Lidköping: Fru Anna Svensson, Nya St. 126.
Linköping: Fru Agnes Lind, Tanneforsg. 8.
Luleå: Fru Otilia Vikström, Tjärhovsgatan 9.
Lund: Fru Augusta Lindström, Östra Mårtensgatan 19.
Lysekil: Fru Anna Larsson, Kronberget 5.
Malmberget: Fru Berta Hagren, Berggrens gård.
Malmö: Fru Mathilda Persson, Södra Långg. 9.
Norrahammar: Fru Sigrid Johansson.
Norrköping: Fru Elin Cederstrand, Tunnbindaregatan 21.
Nyköping: Fru Georgina Jonsson, Brunns-gatan 28.
Nynäshamn: Fru Agnes Andersson, Villa 37 B, *Kullsta*.
Nykroppa: Fru Laura Granqvist.
Oxelösund: Fru Ida Johansson, Järnverkets bostäder.
Persberg: Fru Lydia Nääs.
Ronneby: Fröken Rebecka Svensson.
Smedjebacken: Fru Hanna Sikström, Folkets hus.
Stockholms Allm.: Fru Anna Karlsson, Jungfrugatan 41 B, 3 tr.
Stockholms södra: Fru Hulda Roos, Hammarbygatan 15, II.
Skattskär: Fröken Märta Henriksson, Buste-rud.
Sundsvall: Fröken Elin Bergqvist, Folkets Hus.
Trelleborg: Fru Olivia Nordgren, Arbetets expedition.
Uddevalla: Fru Ada Lind, Kämpe-gatan 6.
Västervik: Fru Hanna Larsson, Esplanaden 25.
Västerås: Fru Agnes Söderquist, Kungsgat. 4.
Ystad: Fru Sigrid Möller, Dammgatan 19.
Åhus: Fru Ella Thorsson, Östra planteringen.
Örebro: Fröken Josefina Ljungström, Bergs-gatan 24.

Arbetareringens Bank

Grundad 1883

Kvinnan motarbetar sitt eget bästa

när hon avråder mannen att teckna försäkring å sitt eget eller bägge makarnas liv. På grund av mindre dödlighet ha kvinnor lägre premier i **DE FÖRENADE**. Premiembefrielse vid sjukdom och olycksfall m. fl. för-måner.

Kakelugns-Insats

för

Torveldning

Epokgörande nyhet.

Finnes hos välförsedda järnhandlare.

Passar för alla kakelugnar.

Pris 5 kr. o. 50 öre.

Torveldning är avsevärt billigare än ved.

Lämnar jämn och behaglig värme.

Pröva och döml!

Aterförsäljare sökas för såväl ovannämnda kakelugnsinsats som för våra fotogenkök, som båda bära det omtyckta märket

RADIUS.

A.-B. Radius, Stockholm.

En arbetarhustru

borde icke köpa annan symaskin än

Solidar-Symaskinen,

som är den yppersta i handeln, av största fullkomning och ger största valuta. Vi bjuda fullaste garanti för att de med vårt firmamärke försedda maskinerna äro ett fabrikat, som på teknikens nuvarande ståndpunkt är det högsta som kan uppnås och överträffas icke av något annat fabrikat. Särskilt för-månliga betalningsvillkor.

Symaskinsaffären **SOLIDAR**,
Vasagatan 52, STOCKHOLM.

Kornhamnstorg 61.

Beviljar Egna Hems-lån

i Stockholms närhet.

Till socialistiska mödrar!

INTERNATIONALENS

vackra symbol, den röda flaggan, bör envar förskaffa sig och pryda sitt hem med. Lär Edra barn att älska den röda flaggan.

Erbålles till ett pris av kr. 1,50 och 2,— från

A. WIKSTRÖM.

Postadr.: Stockholm 17.

Utställning i F. H. kiosk där order mottagas.

Kooperativa Försäkringsanstalten

Folket

beviljar livförsäkringar av alla slag med och utan avgiftsbefrielse vid sjukdom

Soc.-dem. kvinnornas samorganisations

i Sthlm styrelse sammanträder 1:sta söndagen i månaden kl. 4 e. m. å Bryggeriarb.-förb. exp., Barnhusgatan 14. Ordf. och korresp. fru A. Frösell, Upplandsg. 47, 4 tr. Allm. tel. 286 58. Kassörskan träffas för uppörd tredje fredagen kl. 7 e. m. första månaden i kvartal å Bryggeriarb.-förb. exp.

Sthlms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.)

avhåller ordinarie möte 1:sta måndagen i varje månad kl. 8 e. m.

Obs! Lokal i P-salen, Folkets Hus.

Styrelsen.

Stockholms södra kvinnoklubb

(soc. dem.) avhåller ordinarie sammanträde 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i lokalen 2 tr. Södra Folkets Hus.

Styrelsen.

Stockholms Tjänarinneförening

avhåller möte 1:sta och 3:dje torsdagen i varje månad kl. 8,30 e. m. (utom juni, juli och aug.) i Folkets Hus G-sal. Styrelsen.

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb

avhåller ordinarie möten 1:sta och 3:dje månda-gen i varje månad i Folkets Hus' lilla sal kl. 8,30 e. m. Styrelsen.

Hälsingborgs soc.-dem. kvinno-

klubb avhåller möte 1:sta och 3:dje månda-gen i månaden i Folkets Hus' F-sal kl. 8 e. m.

Sjuk-kassan har uppörd andra mötet i månaden. Styrelsen.

Gellivare soc.-dem. kvinnoklubb

avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje månda-gen varje månad kl. 4,30 e. m. Lokal: Nya Folkets Hus. Styrelsen.

Malmbergets soc.-dem. kvinno-

klubb avhåller ordinarie möte andra och sista måndagen i varje månad.

Nya medlemmar hälsas välkomna.

Styrelsen.